

Курганъ Карагодеуашхъ, изслѣдованія А. Лаппо-Данилевскаго и В. Мальмберга (Матеріали по археології Россіи, издаваемые императорской археологической комиссіей — Древности Южной Россіи), Спб., 1894, с. II+191+IX табл. in fol.

Заговоривши про Скитію з поводу розвідок проф. Мищенко, до речи буде кілька слів сказати про сю необговорену ще на сторонах нашого видання публікацію з круга скитсько-сарматської археології. Розкопана 1888 р. кавказьким археологом д. Феліциним могила Карагодеуашх коло стан. Кримської (на полудень від Кубани, недалеко Чорноморського берега) дала непограбований (як то звичайно буває), багатий похорон в кам'яних камерах (числом чотири) типа цілком анальогічного з могилами Кульобською, Чортомлицькою і под. Д. Лаппо-Данилевський, звістний в літературі своїми „Скитськими Старинностями“, взяв на себе історично-етнографічну аналізу похорону, д. Мальмберг, спеціаліст по історії штуки, — аналізу знайдених виробів з сього погляду. Д. Данилевський справедливо підносить в похороні і в культурі, ним заступлений, цілковиту аналогію з иньшими могилами скитсько-сарматського типу і признаючи в них іранську культуру, ближше (хоч і гипотетично лише) зв'язує аналізовану находку з Сіндами, зачисляючи їх до Меотів, і з ними разом — до скитсько-сарматської родини. На жаль, д. Феліцина не в однім показують ся неповними і віставляють деякі непевности при детальній реконструкції похорону. Дат ніяких находки не дають і одиноким критерієм для ближшого означення служить стиль грецьких виробів. Д. Мальмберг бачить в них стиль V в., і тому похорон кладе на кінець V початок IV в.; д. Данилевський уважає його посереднім між Кульобським і Чортомлицьким і кладе на IV або початок III в. Що до стилю грецьких виробів, то д. Мальмберг, ідучи слідами недавніх спостережень Фуртвенглера (з поводу находки в Vetersfelde), перейнятих і иньшими дослідниками чорноморської археології (напр. Шварцом — див. Записки т. X с. 3—4), уважає сю техніку йонійською.

Розвідки видані з звичайною в публікаціях петербурзької археологічної комісії розкішю; крім численних (88) малюнків в тексті, дані в кінці дуже добре виконані фототипії річей з Карагодеуашської могили.

М. Г.

П. В. Владиміровъ — Введеніе въ исторію русской словесности, Київ, 1896, ст. VI+276.

Нова праця д. Владимірова звертає на себе увагу через те, що вона має метою виповнити недостачу російської наукової літератури — дати

загальний огляд народної літератури, зроблений на підставі нових матеріялів. Присвячені цьому питанню відділи просторих праць д. Галахова чи Порфїрєва написано вже досить давно й хоч для нових видань їх перероблено, але по старому пляну, і для цього не скористовали ся з нових матеріялів: таким робом для сьогочасного стану науки вони вже за старі, тут не приложені нові методи що знайшли тепер загальне признаннє й росповсюженнє в сказках й піснях не визначено основних мотивів і не зроблено порівняння з літературами західноєвропейськими. Таким робом не можна не подякувати д. Владімірову за його думку і працю.

Перші VII розділів вже було надруковано в Журн. Минист. Нар. Просв. 1895 I, IV, VI; в окремім виданню ми знаходимо нові VIII і IX розділи і додатки до перших пяти. Після коротенького вступу про науку історії літератури, про її методи і загальні напрямки, про розвиток сеї науки в Росії і поділ руської літератури на періоди (I 1—30) автор подає в II—III (30—67) загальну характеристику світогляду давньої Руси і вплив його на літературу; зазначає ознаки народної поезії і потім переходить до огляду народної літератури по її родам. Народні пісні він розбирає вкупі з обрядами, поділяючи їх на 8 категорій, що стоять в певному звязку чи з сьвятами (1—6), чи з сільськими хліборобськими справами (6), чи з подіями в побуті селянина (7—8). Такий поділ пісень має добрі сторони, але з другого боку доводить ся кілька разів казати про пісні одного типа, бо в звязку з ріжними обставинами. Наприклад пісні весільного типу автору доводить ся згадувати три рази ст. 84, 92—93, 110. Подібне повтореннє ми знаходимо на ст. 81 і 105—6, а про руюнський пиріг, згаданий у Саксона-Граматака, автор каже три рази 72, 83, 105—6. Розділи V—IX присвячено огляду замовлянь, загадок, приказок, казок і билин; дві остатні глави оброблено найбільш повно й цікаво. В додатках подано деякі подробиці до перших V розділів: між ними занотуємо цікаві окремі екскурси до ст. 39—55 (250—261) й до розділу III (ст. 261—267). Такий в головних рисах зміст книги д. Владімірова; застановимо ся ще на деяких дрібних недоглядах й помилках.

Передовсім треба занотувати, що не всі розділи оброблені однаково повно й докладно: се зараз кидаєть ся в очи як порівняти між собою V, VI, VII з VIII і IX. Потім в деяких оглядах пропущено важні й цікаві факти, напр.: твердненнє епітета (так що він уживаєть ся навіть там, де цілком не гармонізує з змістом — наприклад білі руки у Мавра — в піснях про Сїда); між мотивами похоронних пісень не згадано, що в деяких піснях людина дає смерти за себе викуп; в розділі про замовляння не занотовано, при яких обставинах їх звичайно кажуть,

а се цікаво задля пережитків поганського світогляду, між приказками не подано історичних і побутових і т. и. Часом не докладно зроблено вибір прикладів: замовляння на ст. 125 не характерне, не має тих спеціальних рисів, що автор надає замовлянням, теж саме можна сказати про деякі з загадок поданих на ст. 131 і може бути сумнів про давність деяких.

Окрім отсих загальних хиб занотуємо деякі дрібніші. Автор ставить в певному звязку Полян з полем, але треба-б було занотувати, що землю Полян можна було найменувати полем лише в порівнянню з Деревською чи Дреговичською, і сама літопись каже: „и бяше около града лѣсъ и боръ великъ, и бяху—ловяща звѣрь“. Подібну замітку треба-б було додати і до оповідання літописі про побут Деревлян і інших Словян: він здавав ся з звѣрячим християнину, але се була в певній степені культура, про яку є деякі уваги й у самій початковій літописі (ст. 31); варяжському впливу автор надає велике значіння (ст. 31, 37) в розвитку суспільного життя на Русі; між словянськими племенами автор зазначає разом Бужан, Волинян і Дулібів; натомість тут нема Сіверян (34); на тійже сторінці він подає приклад для шт = tj печь — се певно lapsus scribendi.

„Жизнь Дажбожья внука“ в відомім місці Слова о полку Игоревѣ автор вважає за масток, худобу, коні etc., а „навьи“ — душі нехрещених дітей й утоплениць, — се трохи вузьке значіння, як свідчить і літопись під 1092 р. (оповідання про полоцьких навьи). В оповіданню Ібн-Фадлана дівчина підіймала ся тричі не на корабель, як каже д. Владіміров, — про се напр. у Гаркаві „Сказанія“ 99; отся обставина має певне символічне значіння (Котляревський А. А. Твори, III, 78), котре зовсім зникає у д. Владімірова (ст. 53).

Розділ про билини оброблено докладно й повно; тут виявляє ся самостійність автора в аналізі мотивів і він вступає в полеміку що до поодиноких питань з іншими ученими — ст. 190, 212, 214, 232 etc. З деякими висловленими тут висловами трудно згодити ся, наприклад про відносини Чурила Пленковича до Кюрила (Новгор. літ. під. 1233 р.); окрім того автор хоче бачити відгомон давнього побуту, де се являєть ся трохи довільним, наприклад: а полно мнѣ ѣздить по святой Русі; кони изъ Новагорода, мечи изъ Кіева; збірка богатырей у Владіміра — віче, а камень самоцвѣтний — мозаїка (203—205).

Отсими загальними увагами закінчимо нашу замітку про працю д. Владімірова; висловляючи подяку автору за його твір, не можна не висловити бажання скоро бачити його продовження з тим оглядом бібліографії, котрого автор на превеликий жаль не додав до сього тому.

О. Г—ий.